

Roodb-tapuit 5(2/3): 62-65, 1986.

RUSSISCHE KAUWEN CORVUS MONEDULA SOEMMERINGII IN MIDDEN EN OOST BRABANT

Sinds 1982 worden er in midden en oost Brabant zogenaamde wintervogeltellingen georganiseerd, in eerste instantie onder leiding van het SOV (Van Poppel 1983), sedert 1984 vanuit de Provinciale Planologische Dienst (Heijnen et al. 1986) in het kader van het "avifauna-onderzoek midden en oost Brabant". Deze tellingen worden gehouden in de maand januari. Ze hebben tot doel om meer te weten te komen over de talrijkheid en verspreiding van een aantal in het agrarisch gebied overwinterende soorten. Voor meer informatie over de in de tellingen betrokken soorten, de telwijze en methodische aspecten wordt verwezen naar Heijnen et al. (1986).

De Kauw *Corvus monedula* is een van de soorten, die systematisch worden geteld (tabel 1).

Tabel 1. Telresultaten van de Kauw *Corvus monedula* in het agrarisch gebied van midden en oost Brabant, januari 1984-1986.

	jan. 1984	jan. 1985	jan. 1986
oppervlakte geteld (km ²)	1.240	1.700	1.240
aantal ex geteld	23.600	25.900	25.800
extrapolatie aantal ex. in midden en oost Brabant (2200 km ²)	41.900	33.700	45.800
vastgestelde kilometerhokfrequentie	41 %	51 %	45 %

Zowel in het verleden als tijdens de tellingen werden regelmatig exemplaren van de Russische ondersoort *soemmeringii* waargenomen. Het was evenwel onbekend om wat voor aantallen het in midden en oost Brabant zou gaan. Om hierover meer informatie te verkrijgen heb ik in januari 1985 en januari 1986 (tijdens het uitvoeren van de wintervogeltellingen) een aantal steekproeven genomen. Van groepen (of delen van groepen) Kauwen bepaalde ik met een telescoop 25 x 60 exact hoeveel exemplaren er op respectievelijk *spermologus* (de reguliere ondersoort) en *soemmeringii* betrekking hadden. Voor het onderscheiden van *soemmeringii* te opzichte van *spermologus* hanteerde ik het volgende subjektieve criterium*: een opvallend witte vlek aan beide zijden van de nek met een minimale grootte van ca eenmaal de snavel lengte van de Kauw. Dit criterium leverde in een aantal gevallen twijfelachtige exemplaren op (die mogelijk betrekking hebben op vogels uit de overgangszone van *spermologus* en *soemmeringii*), met name als de vlek vaag begrensd was of weinig opviel. Dergelijke twijfelgevallen zijn altijd tot *spermologus* gerekend.

* Een goed criterium voor het uit elkaar houden van *spermologus* en *soemmeringii* heb ik niet in de literatuur kunnen vinden. Vandaar dat ik zelf een behoorlijk willekeurig criterium heb gekozen.

In januari 1985 werden op een totaal van 363 Kauwen (ongeacht ondersoort) 19.0 % soemmeringii's vastgesteld en in januari 1986 op een totaal van 559 Kauwen 11.4 % (tabel 2). Het gemiddelde aandeel van soemmeringii's over beide wintermaanden bedroeg 14.4 %

Tabel 2. Aantal soemmeringii Kauwen in groepen Kauwen.

	jan. 1985	jan. 1986
aantal (delen van) groepen onderzocht	13	17
gemiddeld aantal Kauwen per onderzochte "groep"	28(8-72)	33(8-84)
totaal aantal Kauwen onderzocht	363	559
aantal "groepen" met soemmeringii Kauwen (met %)	7 (54 %)	8 (47 %)
totaal aantal soemmeringii Kauwen (met % van totaal)	69 (19.0 %)	64 (11.4 %)

Ofschoon zowel de onderzochte gebieden als de steekproeven niet willekeurig over midden en oost Brabant verspreid waren (en derhalve geografisch gezien niet sprake was van een aselechte steekproef), is het interessant om een globale inschatting te maken van het aantal soemmeringii Kauwen, dat in januari 1985 en 1986 in midden en oost Brabant verbleef (tabel 3).

Tabel 3. Schatting van het aantal soemmeringii Kauwen in midden en oost Brabant (2200 km² agrarisch gebied).

	jan. 1985	jan. 1986
geschat aantal Kauwen in midden en oost Brabant	33.700	45.800
percentage soemmeringii Kauwen in steekproeven	19.0 %	11.4 %
geschat aantal soemmeringii Kauwen in midden en oost Brabant	6.400	5.200

De nodige voorzichtigheid in acht nemend, kan geconcludeerd worden dat er in de maand januari enkele duizenden soemmeringii's in midden en oost Brabant pleisteren.

Gezien de tot nu toe gepubliceerde gegevens over de talrijkheid van soemmeringii in delen van Nederland (tabel 4) is dit op zijn minst een verrassend resultaat te noemen.

Tabel 4. Samenvatting van de informatie over de talrijkheid van soemmeringii Kauwen in delen van Nederland, chronologisch gerangschikt.

regio (auteur(s))	bijzonderheden
Noord-Brabant (Van Erve et al. 1967)	1 vondst, 4 waarnemingen en melding van 56 ex, verzameld te Erp 6 jan - 17 mrt 1949
Midden Nederland (Alleijn et al. 1971)	doortrekker in zeer klein (1-15 ex) tot klein (16-50 ex) aantal
Texel (Dijksen & Dijksen 1977)	1971-1975 62 ex waargenomen; doortrekker en wintergast in klein (10-50 ex), wellicht vrij klein (50-250 ex) aantal
Grote Rivierengebied (Van de Bergh et al. 1979)	1970-1977 170 waarnemingen
Drenthe (Van Dijk & van Os 1982)	1970-1980 860 ex waargenomen door 10 waarnemers
Limburg (Ganzevles et al. 1985)	tot 1965 18, in 1968-1983 68 waarnemingen (157 ex); doortrekker en wintergast in vrij klein (51-500 ex) aantal

De hier gepresenteerde resultaten over het aantal soemmeringii's in midden en oost Brabant maken het aannemelijk, dat deze ondersoort in Nederland aanmerkelijk talrijker is dan voorheen werd aangenomen.

Samenvatting

In januari 1985 en 1986 werden steekproeftellingen gehouden van groepen Kauwen om het aandeel van de Russische ondersoort soemmeringii's te kunnen bepalen. In januari 1985 werden 19.0 % soemmeringii's aangetroffen (n = 363 Kauwen) en in januari 1986 11.4 % (n = 559). Het aantal soemmeringii's in geheel midden en oost Brabant (2200 km² agrarisch gebied) in beide maanden wordt globaal getaxeerd op respectievelijk 6400 en 5200 exemplaren. De ondersoort is aanmerkelijk talrijker dan voorheen werd aangenomen.

Tom Heijnen, Boschdijk 1081, 5625 AG Eindhoven.